

Het visioen

Een verhaal van Christian Deterink

Hoofdstuk 1

In de vooravond van een winterse dag lees ik zoals zo vaak de krant, als opeens één foto me buitengewoon aangrijpt. Hij toont een groep vrouwen en oudere mannen die, allen gewapend met een schop, een enorme kuil aan het graven zijn. Heel even denk ik dat het loopgraven zijn, maar in het onderschrift lees ik dat het op een 'anti-tank-goot' gaat, klaarblijkelijk bedoeld om de oprukkende Duitse *Panzers* tegen te houden,.

Enkele vrouwen kijken net op naar de fotograaf juist op het moment dat die afdrukt. Ik ontwaar enkele lachende, goedgemutste gezichten. Ze zijn waarschijnlijk grappen met elkaar aan het maken. Misschien voelen ze zich ook wel opgewonden dat ze mogen meehelpen aan iets dat zo groot is; de verdediging van hun hoofdstad Moskou tegen de oprukkende vijand. Hoe dan ook zijn ze nog grotendeels onwetend van de gruwelen van de oorlog die op hen zullen wachten. Ik benijd ze niet, want voor mij is het allemaal o zo herkenbaar.

Ooit was ik zelf namelijk ook blijmoedig samen met mijn strijdmakkers in de grond aan het graven. Ik kan me nog herinneren dat er die dag een heerlijk voorjaarszonnetje stond en dat de stemming navenant was. Natuurlijk, voor nu moesten we even deze loopgraven aanleggen, maar die zouden maar voor een korte duur gebruikt worden, was onze overtuiging. We zouden de Duitsers toch immers makkelijk verslaan? Met Kerst zouden we zeker thuis zijn, hielden we elkaar voor... Ach, hoe anders het uiteindelijk liep...

De laatste maanden heb ik het nieuws bijna obsessief bijgehouden. Ik kan me nog goed die warme zomermiddag herinneren toen het nieuws naar buiten kwam dat Hitler Rusland was binnengevallen. Operatie Barbarossa. Ik volgde op de voet hoe in de weken en maanden erna de Duitsers enorme progressie boekten en de Russen te zwak leken om serieuze tegenstand te bieden. Net zoals zovelen was ik zeer verontrust over dit Duitse machtsvertoon.

En nu, in deze krant van 3 december van het jaar 1941, moet ik lezen over het

ongelooflijke feit dat de Duitsers voor de poorten van Moskou staan. Naar verluidd nog maar 10 kilometer van het Kremlin. Ik wrijf in mijn ogen als ik verder probeer te lezen, maar de letters beginnen te dansen voor mijn ogen. De Duitsers die op het punt staan Moskou te veroveren! Ik besef dat het nog niet eens dit feit is dat me zo van mijn stuk brengt, als wel dat dit een beeld is dat bijna letterlijk voorkwam in dat visioen dat ik inmiddels alweer 24 jaar geleden vanuit het niets kreeg. Tja, dat visioen, dat wonderlijke visioen, die eenmalige gebeurtenis dat ik de toekomst opeens heel helder voor me zag.

Doordrongen van dit besef, voel ik opeens een loodzware droefheid over me komen. Ik laat de krant uit mijn handen vallen, wrijf over mijn gezicht en mijn gesloten oogleden en laat mezelf in gedachten terug naar die tijd voeren; zo lang geleden, in die andere oorlog, toen ons aller -èn mijn!- toekomst voor me werd uitgetekend.

Die klap die ik uitdeelde in dat gezicht. Het is één van de dingen die me van alles het scherpst is bijgebleven. Ondanks dat daar genoeg andere momenten voor in aanmerking zouden komen. De Duitser die ik doodschoot toen we diens loopgraaf bestormden bijvoorbeeld. Hij stond daar wanhopig te rukken aan een geweer dat klaarblijkelijk dienst weigerde, tot ik al voor hem stond. Hij hief nog even zijn hoofd op voor ik een kogel in zijn verbijsterde gezicht schoot. Het beeld heeft me tot op de dag van nu achtervolgd in mijn dromen. Afschuwelijk, maar goed, die *Fritz* was mijn vijand, hij verwachtte niet anders dan dat ik hem zou doden en als ik het niet had gedaan, had hij zonder meer de kans aangegrepen hetzelfde te doen. In die zin was die klap in het gezicht erger. Omdat het een mede-soldaat was die ik sloeg, iemand die me vertrouwde, een vriend. En meer dan dat...!

Het gebeurde allemaal tijdens één van die krankzinnige aanvallen die het militaire commando had uitgevaardigd. De hoge heren hadden blijkbaar nog steeds het waanidee dat er beweging was te krijgen in het al jaren nauwelijks veranderde front, en hadden in hun onmetelijke wijsheid besloten een schijnbaar willekeurig stukje Noord-Franse modder aan te vallen. Helaas moesten we daarvoor wel onze loopgraven verlaten en midden door een vlak niemandsland oprukken richting de Duitse loopgraven aan de overkant. Iedereen vervloekte normaliter de vreselijke loopgraven, die constant onder water liepen, op elk moment konden instorten en waren vergeven van de vuiligheid en de ratten, maar niet nu. Niet op het moment dat je door je luitenant wordt opgedragen die ladder op te klimmen. Dan ben je je er opeens weer pijnlijk van bewust dat die loopgraaf je óók beschermt tegen de

vijandige kogels en granaten. Dan weet je opeens weer dat je, als je eenmaal die ladder bent opgeklimmen, niet meer dan een schietschijf bent.

Maar goed, daar stonden we, min of meer in een lijn. Onze luitenant, een ijzerbijter met de naam Milton, dirigeerde ons één voor één de ladder op. Voor me stond Carter, iemand van de nieuwe lichting. Ik was de laatste weken, voor zover dat in deze omstandigheden mogelijk was, bevriend met hem geraakt en opeens beseftte ik dat hij eigenlijk nog maar een jongen was. Nog maar net achttien was hij en hij had gelogen over zijn leven bij zijn aanmelding voor het leger. Aangelokt door het idee heldendaden te kunnen verrichten en iets nobels te kunnen doen voor zijn land, vond hij zich nu hier terug, in deze hel op aarde, klaar om te sterven. Toen er nog één man voor hem was, draaide hij zich naar me om met een blik gek van de angst.

“Ik kan het niet, Harry, ik kan het niet!”

“Je moet, Carter”. Hij moest begrijpen waar ik op doelde. Op dienstweigering stonden zware straffen: de krijgsraad of op zijn hoogst zelfs executie. Er was eenvoudigweg geen keuze.

De kerel die voor hem de ladder opging, werd vol geraakt nog voor hij goed en wel de loopgraaf uit was. Hij slaakte een hoge gil en viel achterover terug de loopgraaf in. Luitenant Milton boog opzij om het lichaam te ontwijken, alsof het routine was. En nog geen seconde nadat het lichaam met een misselijkmakend zompig geluid de modderige bodem raakte, baste hij al: “Volgende!”

Carter staarde verbijsterd naar het lichaam van zijn voorganger en pakte me toen vast aan mijn jas. “Harry, help me. Ik ... ik...!”

“Waarom duurt het zo lang?”, brulde Milton, “Carter, godverdomme!”

De hulpeloze Carter draaide zich om naar de luitenant, niet meer wetend wat te doen.

“Nu omhoog!”, brulde Milton, “of ik zet je persoonlijk voor het vuurpeloton!”

Met een smekend gezicht richtte Carter zich weer naar mij als laatste redding. Ik hief mijn hand en even leek Carter echt te hopen dat ik hem zou helpen. Maar toen sloeg ik hem met mijn vlakke hand in diens gezicht. “Ga godverdomme die ladder op”, siste ik tegen hem. Zijn grote ogen verrieden verbijstering en dat sneed me door mijn ziel. Ik zag iets bij hem knappen door dit verraad van mij, een laatste stukje vertrouwen in de wereld misschien en toen draaide hij zich om en klom zonder nog één kík te geven de ladder op.

Enkele momenten later was hij verdwenen en was ik de volgende.

Later probeerde ik mijn reactie tegenover Carter voor mezelf te verklaren door vol

te houden dat dit het enige was wat ik kon doen. Natuurlijk voelde ik medelijden, natuurlijk begreep ik hem, maar ook voor diens eigen bestwil moest hij tot de orde worden geroepen. Ik kon niet anders.

Maar, ach, uiteindelijk weet ik ook zelf het beste dat dit allemaal onzin is. De enige reden voor mijn gedrag die ochtend, was pure, onversneden, doodsangst. Ik vreesde dat ik die ochtend ging sterven en hierdoor had ik eenvoudigweg geen ruimte om me bezig te houden met hem, zelfs niet met hem. Ik dacht maar aan één ding: dat hij zo snel mogelijk uit de west moest, zodat ikzelf de ladder zou kunnen opgaan. En hiermee mijn eigen ongewisse lot tegemoet te klimmen.

En hiermee kom ik langzaam tot wat ik eigenlijk wil vertellen, want toen ik eenmaal die ladder op klom, kwam ik terecht in een soort trance. Het leek wel alsof ik uit mijn eigen lijf stapte en alsof alles wat volgde een droom was. Maar hetgeen wat volgde was geenszins een zinsbegoocheling, het was het visioen. En niet zomaar eentje. Dit was het visioen dat bepalend zou zijn voor de rest van mijn leven.

In mijn visioen zag ik alles opeens heel helder, alsof er een helder licht was aangestoken dat alleen ik kon zien. Volledig bevangen door de ervaring bleef ik stijf rechtop staan, geen moment aandacht bestedend aan de kogels die ongetwijfeld om me heen vlogen. Ik kon opeens het gehele slagveld overzien, alsof het uitgelicht was. De lichamen van gevallen kameraden. Even verderop lag bijvoorbeeld Boyd. Zijn hals was grotendeels weggeslagen en veranderd in een zwartgeblakerde bloederige massa. Zijn ogen waren weggedraaid in zijn hoofd, het wit ervan bijna lichtgevend helder. Ik zag het allemaal in een onmogelijk scherp detail.

Mijn blik bewoog zich verder, geheel vrijelijk zwevend boven het slagveld. Ik kon nu de Duitsers zien, aan de andere kant. Verwongen gezichten die zich tegen de loop van een geweer drukten. Het vuil in de rimpels van hun gezicht. Over de gehele lengte van hun loopgraaf stonden ze en afwisselend spoten de geweren vuur. Mijn blik bewoog zich dichterbij en ik zag in hun loopgraaf een provisorisch richtingbordje met daarop gekerfd: 'Frankfurt am Main, 225 km.'. Zelfs de foto's die aan de muur hingen binnen in één van de slaapvertrekken zag ik. Schimmige zwartwitkiekjes van het meisje thuis.

Mijn omgeving vervaagde en ik verloor elk besef van tijd en plaats. Ik zag beelden van hoe mijn landgenoten de Duitse stellingen veroverden. Ik besefte dat zelfs deze vreselijke oorlog in het naargeestige Noord-Frankrijk uiteindelijk ooit zou eindigen. En het onvermijdelijke zou gebeuren: de Duitsers zouden verliezen. Er zou een gat worden geslagen in de frontlijn en de Engelsen, samen met de Fransen en

Amerikanen, de oorlog winnen.

Maar ik begreep opeens nog veel meer. Ik voorzag dat de winnaars belust zouden zijn op wraak en de Duitsers loodzware herstelbetalingen zouden opleggen. Er verschenen beelden voor mijn ogen van grote werkeloosheid. Volkswroede. En ik begreep dat dit de voedingsbodem zou zijn voor een tweede, zelfs nog grotere en nog afschuwelijker oorlog, nog geen generatie later. En het zou deze keer heel anders gaan! Deze oorlog zou niet verzanden in een uitzichtloze loopgravenoorlog in Noord-Frankrijk. Nee, in deze oorlog zouden de Duitsers zullen marcheren door Parijs, Londen platleggen met hun bommen en oprukken naar Moskou. En toen zag ik dus die beelden van Moskovieten die zich probeerden te wapenen tegen de oprukkende Duitse legers.

De beelden vervulden me met afschuw en ik probeerde ze met alle macht weg te drukken. Tot mijn verbazing lukte dit uiteindelijk en toen ik mijn ogen weer opende bevond ik me nog steeds roerloos rechtop staand midden op het slagveld. De kogels vlogen nog steeds om de oren, links en rechts waren ontploffingen, maar het was nog steeds alsof ik onkreukbaar was. Ik keek om me heen en zag hoe ergens voor me een groepje van drie of vier soldaten zich had verschanst achter een omgevallen boom. Ze probeerden wanhopig het vijandelijke vuur te beantwoorden, maar ze zaten vast. Ik keek beter en besepte dat ik geen van hen kende. Tot mijn oog viel op soldaat Carter, die me -ondanks dat ik hem hiervoor had geslagen- zonder enige woede aankeek. En pas toen wilde ik voor mezelf toegeven wat ik ècht had gevoeld toen ik hem die klap had gegeven. Een hele sterke en wanhopige liefde. Want ik hield van Carter, of: zoals ik hem altijd noem in mijn herinneringen: Hugo, altijd Hugo...

Hoofdstuk 2

Ach, Hugo, lieve Hugo. Ik besepte opeens dat ik zelfs nu onwaarachtig tegenover je ben, door je pas nu zo te noemen. Hoeveel woorden heb ik al niet gesproken, hoe veel heb ik eigenlijk verteld dat eigenlijk helemaal niet ter zijde doet. Hoe lang ben ik al wel niet om de hete brij heen gedraaid?

Want uiteindelijk draait natuurlijk alles eigenlijk om jou. Ik had kunnen vertellen over hoe ik je ontmoette, daar in het opleidingscentrum Aldershot en ik meteen ervan doordrongen was dat ik mijn zielsverwant had gevonden. Ik had kunnen vertellen over hoe we meteen bevriend raakten, hoe we eindeloos met elkaar praatten over alles dat ons bezighield, hoe we elkaar in alles steunden. En ik had

zelfs kunnen vertellen over hoe we op een dag een verlaten boerenschuur vonden even buiten het complex, hoe we daar in het hooi neer zaten en hoe we elkaar daar kusten.

Dat alles had ik eigenlijk veel beter kunnen vertellen. Maar ik heb het niet. En waarom niet? Omdat ik zelfs nu nog moeite heb het echte verhaal te vertellen? Zelfs nu nog ik geneigd ben om mezelf niet bloot te geven, mezelf te beschermen? Alles te ontkennen? Ik vrees het wel. Want tot op heden heb ik niemand verteld over wat er echt gebeurde met me, toen op Aldershot. Moet ik het nog uitspellen? Nou vooruit dan: dat ik verliefd raakte op een jongen en dat we heel eventjes en heel iets van de liefde geproefd hebben, hoe onmogelijk die liefde ook was.

Ik zag Hugo heel goed, zoals hij daar languit achter die boomstam lag. De vuile vegen op zijn uniform, de trekken van zijn gezicht, het koppige blonde haar onder zijn helm, de vorm van zijn lippen en zelfs het donshaar op zijn lippen van een beginnende snor. Toen hij merkte dat ik hem in het oog had, werkte hij zich deels overeind en begon hele langzame gebaren te maken. Hij schreeuwde iets naar me en... en dat herkende ik nu pas... wenkte. Opeens besepte ik dat niet hij het was die zo langzaam was, dat was de tijd. Hij wenkte naar me omdat hij wilde dat ik beschutting zocht en daar niet open en bloot stond.

Maar dat was niet alles wat ik zag. Ik zag ook dat Hugo oprecht verliefd was op mij. Daar had die klap in zijn gezicht niets aan veranderd; ergens in zijn achterhoofd had hij dat misschien al verklaard als een stukje noodzakelijke *'tough love'*. Nee, aan zijn liefde was niets veranderd: in elke vezel wilde bij mij zijn. Hoezeer hij dat ook voor zichzelf nog probeerde te ontkennen. Hij wilde helemaal niet zo zijn, maar tegelijkertijd wist hij dat hij niet anders kon. Hoe moeilijk dat ook zou worden in zijn omgeving.

Maar dat is nog maar het begin van mijn visioen. Er dringen zich tal van beelden naar me op over hoe het leven voor ons verder zal gaan. Dat ook deze slag uiteindelijk zal eindigen. We zullen het beide overleven en weer verder gaan alsof er niets gebeurd is. Enige tijd later zal ik me op een avond tot mijn verrassing opeens in zijn nabijheid bevinden: de hotelkamer in Dunkirk waar hij een nacht slaapt voor hij samen met mij het Kanaal zal oversteken voor een kortstondig verlof. Ik zal besluiten de stoute schoenen aan te trekken, de deur te openen en binnen te stappen. En daar zal Hugo zijn, alleen. Hij ligt op zijn buik op zijn bed, maar toch weet hij al dat ik het ben, als hij zich uiteindelijk omdraait. En hij zal me dichterbij trekken en me kussen.

Een kus die onze toekomst zal bezegelen...

... een toekomst die ik opeens voor me kan zien. Hoe Hugo en ik enkele weken later worden betrapt als we samen zijn. Hoe we oneervol worden ontslagen en hoe dit de opmaat is van alle ellende die daarna over ons wordt uitgestort. Hugo zal worden verstoten door zijn familie, een notabelengezin in een klein stadje. De goede naam van zijn vader, de notaris Wayne Carter, is besmeurd en hij zal de meeste klanten verliezen. Hij zal het afreageren op zijn vrouw voor hij zich uiteindelijk dood drinkt, een verbitterde weduwe en twee wrokkige dochters achterlatend.

Met mij zal het niet veel beter gaan. Mijn vader is zwaar aangeslagen als hij de verhalen over me hoort. Hij had zo gehoopt dat ik zou trouwen met mijn vooroorlogse 'vriendinnetje' Lizzy, een dochter van een goede vriend van hem. Als ik het hem probeer uit te leggen schreeuwt hij tegen me en belooft me te onterven. Als ik bij hem weg ga zal hij me toebijten dat hij blij is dat mijn te vroeg overleden moeder dit niet meer hoeft mee te maken.

En ten slotte voorzie ik hoe ons leven samen zich zal afspelen. We proberen ons te vestigen in een stadje, maar het geroddel zal al snel beginnen. De bespottingen achter onze rug, de pesterijen. Het ontslag van een van ons. We zullen moeten verhuizen, maar daar begint alles weer van voren af aan. Het zal een zware wissel trekken op Hugo en onze relatie. Hugo zal zelfs...

Ik hoorde opeens een luid zoevend geluid en een moment later kwam er iets hard tegen me aan en smakte ik tegen de grond. Ik snakke naar adem en toen ik op keek zag ik luitenant Milton op me liggen. Zijn smalle gezicht was rood van woede: "Ben je gek geworden? Wil je dood?" Hij trok me aan mijn uniform met zich mee naar de relatieve beschutting van wat bosjes. "Wat deed je daar in hemelsnaam, Hilhurst?"

"I-ik weet het niet, meneer", wist ik stamelend uit te brengen.

Milton keek me verbijsterd met uitpuilende ogen aan en schudde toen zijn hoofd, "Zo iets absurds heb ik nog nooit meegemaakt, Hilhurst. Het is een wonder dat je niet doodgeschoten bent!"

"Sorry meneer...", prevelde ik.

Milton bracht een laatdunkend geluid uit en grijsde: "Je bent een rare, jij!" En met die woorden wendde zich van me af en richtte zich weer op het strijdverloop.

Zo eindigde het dus, mijn visioen. Hij was even plotseling weer verdwenen als hij was opgekomen. Alsof die nooit bestaan had. Enkele dagen later, toen onze aanval inmiddels was gestaakt en we weer waren teruggekeerd naar onze loopgraaf, twijfelde ik er zelfs aan of ik hem ooit had gehad. Zo onwerkelijk was het. Maar wat

ik had gezien zou voor altijd in mijn geheugen gegrift zijn.

Ik rol de krant op, sta op en rek me uit. Ik staar door het raam naar buiten naar de besneeuwde tuin. Doelloos loop ik wat door mijn studeerkamer en zet wat boeken recht in de kast, tot achter me de deur wordt geopend.

“Harry”, klinkt een bekende vrouwenstem, “Ben je zo ver? Het eten staat klaar! Ben en Jane zijn er ook al.”

Ik draai me om en kijk mijn vrouw aan.

“Een ogenblik, nog. Ik kom zo, Lizzy!”

Ze glimlacht en trekt zich weer terug, de deur achter zich dicht trekkend.

Ik staar naar de gesloten deur. Ik realiseer me opeens dat al bijna was vergeten dat mijn vader al voor het einde van de oorlog erin volhardde dat ik met Lizzy trouwde. Hoe vaak je eigen geheugen je bedriegt.

Die goeie ouwe Lizzy. Ik beseft dat ik van haar hou. Misschien niet op die manier, maar ik heb wel warme gevoelens voor haar. Ze is altijd goed voor me geweest. Ze heeft me kinderen geschonken en een plaats om thuis te kunnen noemen. En ze heeft me liefde gegeven, ik geloof oprecht dat ze altijd van me gehouden heeft. Wat kun je nog meer van je levensgezel verwachten?

En toch, zelfs na al die jaren wringt het. Want mijn gedachten blijven maar terug gaan naar die inmiddels lang vervlogen tijden. En naar Hugo, altijd naar hem. Na de oorlog heb ik hem nooit meer gezien en ik heb me meermalen moeten bedwingen hem op te zoeken, omdat ik bang was over wat ik zou losmaken. Ik heb het altijd bij mezelf weggedrukt...

Maar ondanks alles kan ik nog steeds dat intense gevoel van verliefdheid oproepen voor hem. Net als het gevoel van intense droefheid en verlorenheid dat me beving toen ik op die ene avond, daar in dat hotel, stilstond voor de deur van zijn kamer. Heel lang had ik gewaagd om binnen te stappen. Maar ik had ook beseft wat voor een machinerie ik in gang zou zetten als ik dat zo doen. En opeens had ik weer moeten denken aan dat eerdere visioen dat ik had: over de Moskovieten die tankgrachten groeven. Er was me ingevallen dat dit iets is wat we uiteindelijk allemaal doen: want is het niet heel menselijk om verdedigingslijnen op te trekken?

En zo liet ik de hand die ik al had op de deurbel had liggen weer zakken. En draaide ik me uiteindelijk om op mijn schreden en liep verder ...

Einde